

hrane, nudi — kamenja, kakor se nam predočuje v gorenjih kričečih podatkih zlasti ozirom na slovensko pleme v tej nesrečni pokrajini.

Da se pa vsaj nekoliko paralizuje prevelika skrb naše preslavne vlade napram pohlevnim Slovencem, vzdržujemo mi maloštevilni narodič po društvu sv. Cirila in Metoda v Ljubljani te-le šole, oziroma razrede pri sv. Jakobu v Trstu:

1.) Petrazredno ljudsko deško šolo, kjer se šola 306 dečkov, razdeljenih po posameznih razredih tako-le: I. razred: 78 učencev, II. razred: 77 učencev, III. razred: 69 in IV. razred: 82 učencev.

1.) Petrazredno dekliško šolo. V tej šoli je všolanih sledeče število učenk: I. razred: 102 deklici, II. razred: 68, III. 57 in IV. 44 deklic. Skupno število 619, reci: šeststodevetnajst. A to število je pa v razmerju s faktičnim številom šoloobveznih otrok tega kraja slovenskega pokoljenja gotovo razmeroma majhno. Zakaj po našem mnenju je dosti takih staršev, ki iz raznih vzrokov, kakor družinskih razmer, narodove mlačnosti i. t. d. svoje otroke rajši pošiljajo v laške in nemške šole kakor pa v slovenske.

In koliko stane vzdrževanje, to lahko uvidimo; a pridemo pa do drugega zaključka; zakaj trpimo Slovenci to očividno teptanje naših državnih osnovnih zakonov? O, sveta naivnost! Vlada pač dobro ve, da z nami Slovenci lahko tako postopa, ker smo pohlevni kakor najkrotkejšje ovce.

Le pogledimo naše politične liste! Njim je to vprašanje prava bagatela. Edini list, ki časih obelodani kako pohlevno lamentacijo o teh naravnost škandaloznih razmerah je „Edinost“. In pri tem ostane. Tržaški slovenski obč. svetniki se tudi tuintam oglase prav s kakim pohlevnim govorčkom v prilog slovenskemu šolstvu, a da bi pa pokazali vladi zobe in pesti, ne, do tega se ne ojunajo, ker tega jim ne dovoljuje njih politična zrelost. In tržaški, tako bojeviti voditelji Slovencev se pa menda ne bodo nikdar tako daleč spozabili da bi resno vladi zaklicali: aut — aut.

In naši državni poslanci? Dobro se jim godi. Da le dobe svoje dijete, in njih posel je končan. O, naš „lepi klub“, v katerem sedi tudi tako bojaželjni istrski sokol Spinčič, kaj vrlo deluje za povzdigo slovenskega šolstva, posebno pa tržaškega! Bankrotna „Gospodarska zveza“ jim je več kakor pa vsa slovenska deca, ki se potujčuje v laških in nemških šolah. In se li moremo čuditi in zahtevati, da bi se „mnogoštevilni lepi klub“, zamogel uspešno protiviti naši tako pravični vladi, ko mu načeluje čist mož, ki mu je sedanja šola — prokletstvo za narod? In kar ta mož reče, to obvelja, pa mirna Bosna.

Le tako dalje, velmožni gospodje državni poslanci! Za Koroško stopa Trst, za tem pride v kratkem Goriško in Istra a tudi na Štajerskem se pripravlja grob za naš narod, kjer se v kratkem začuje glas: „Mrtvi vas pozdravljamo!“

Le v zdravem telesu biva zdrava duša.

(Dalje.)

Današnja doba se po pravici lahko imenuje socialna doba. Delavski stanovi so se jeli gibati, združevati in jediniti se s tem namenom, da si prisvojijo večjo plačo, boljše dohodke in prihodnost. Zavedajo se svoje moči. K temu je

tisk ali časnikarstvo in izobraženost delavskega stanu. Izobraženost so dobivali ti ljudje v šoli. Šola je torej jela neposredno vplivati na nižjo maso ljudstva, na proletarijat. Svet se zgraža nad krutostjo kapitalistov, kako znajo izkoriščati ubogi in trpeči delavski stan v svoj prid. V fulminantnih spisih so pojasnovali in pojasnujejo še delavski listi težnje tega trpečega stanu. Kjer se niso vdali kapitalisti mošnjam, so se morali vdati sili. Z raznimi štrajki so primorali svoje gospodarje, da so jim zvišali plače. Dosegli so ponekod, zlasti na Nemškem, Angleškem in v Ameriki, jako lepe uspehe. Pridni delavci dobijo na Nemškem po rudokopih od 120 K do 200 K našega denarja na mesec, v Ameriki pa celo od 200 do 400 K. Razmere so nam dobro znane, saj je skoraj polovica naših ljudi po svetu. Ti pišejo in pošiljajo denar svojcem vedno domov. Naši učenci so torej po svetu in ti zaslužijo z golimi rokami, z delom po 200 do 400 K na mesec. Res je, da delo po rudokopih ni prijetno, trudapolno je in celo nevarno. Privoščimo jim iz srca ta zaslužek, da bi ga le znali obračati v prid. Kaj pa mi, njihovi učitelji in odgojitelji z naslovom gospoda, ali se moremo meriti s svojimi učenci-rudokopi v daljnem svetu? Mi smo berači s svojo plačo, oni pa gospodje! Narobe svet! „Glej ga no z delavci nas primerja!“ poreče kdo. Ali nismo mi delavci s težkim delom? Ali ni naše delo nevarno za zdravje, kakor smo dokazali? Mi smo pravcati izobraženi proletarijat. V rokah imamo izpričevalo zrelostne in učne usposobjenosti, v žepu pa nič. Imenujejo nas gospode — z zadržanim pasom čez ledja — lačenbergarji smo! Zgraža se svet nad krutimi kapitalisti, ker ti delavce izkoriščajo v svoj prid. Mi svojega izkoriščevalca pa še ne smemo imenovati, drugače nas vtaknejo v luknjo.

Ko to premišljujemo, nas tare sveta jeza, obup in grozna žalost! Učili smo se in delali težke izkušnje z namenom, da bi živeli, a mesto življenja jadramo v smrt radi pomanjkanja, uboštva in trpljenja. Takšni občutki so grozni in dušomorni! Nas vladajo docela brezčutni ljudje, tirani!

Vsemogočni in modri naš Stvarnik je ustvaril na vesoljnem svetu in na nebu vse reči in stvari v najlepšem redu. Iz te knjige prirode zajemamo učitelji in odgojevalci največ znanja, ki ga uspešno uporabljamo pri odgoji in pouku učencev, da jih vodimo pripravljene za borbo obstanka v življenje in po končani tej dobi zopet k svojemu Stvarniku nazaj v naročje. Red v stvarstvu je podlaga redu v človeški družbi. Ako bi človeški rod hotel živeti po od Stvarnika v srce veepljenih božjih ukazih, bi bil na svetu že pravcati raj, ker je pa ta zaradi greha spačen v prirodi, moramo imeti za države, dežele in občine zakone, povelja in razne predpise, da se mora ta vdati kruti sili, ker se noče pokoriti v srce vpisanim prirodnim zakonom. Razni ukazi imajo namen, vzdrževati red v človeški družbi. Postave imajo le takrat pravi pomen, če so pravične in koristne, v nasprotnem slučaju škodujejo več kot koristijo. Zakonom se mora vsakdo pokoriti, drugače se ruši državni, deželni, občinski in družabni red. Kdor teh ne izpolnjuje, zapade strogi kazni. Tudi učitelji imamo državne in deželne zakone, v katerih so zapisane naše pravice in dolžnosti. Ako pregledujemo te šolske zakone, nas obide žalost. Dolžnosti naše so s pretirano natančnostjo zaznamovane, a pravice so skrupane z veliko površnostjo. Dolžnosti moramo izpolnovati z veliko natančnostjo, pridnostjo in pokorščino, ker nas sili k temu svetost prisege, zakon in velika važnost našega poklica. Kakšne so pa pravice za naše trudapolno

delo? Samo pesek v oči, dragi moj! Lepo je čitati sicer: učitelj imej toliko dohodkov, da bo mogel z družino vred živeti stanu primerno. Bolj zvijačno in ironično se ni mogel izraziti postavodajalec kakor se je. „Učitelj imej toliko dohodkov“, pravi zakon. Koliko pa je to „toliko“? Ta izraz imenjemo mi slovnično nedoločeni števniki, in med njimi je uvrščen tudi „nič“. In resnično, ta „toliko“ pomeni tudi obenem „nič“, ker postavodajalec se ni nič natančnega izrazil, z namenom je zamolčal minimalni znesek naših krvavo zasluženih dohodkov. Kaj pa pomeni po stanu primerno živeti? S kakšnim stanom pa? Mar nas je primerjal z vojaškim, duhovskim, uradniškim ali s kakim drugim? Kaj še! Z nobenim nas ne primerja, z namenom je to zamolčal, ker to pomeni lahko tudi z beraškim stanom in faktično imamo tudi beraške dohodke. — Drž. uradniki so uvrščeni po takoimenovanih plačilnih skalah, po katerih se pomikajo po zaslugah, učenosti in starosti. Vseh skal je 11, v zadnji vrsti imajo ti najmanjše plače, pa so vendar tako velike, da se svojih plač z njimi niti primerjati ne moremo. V kakšno škalo smo uvrščeni pa mi? V nobeno, dragi moj! Kaj smo torej mi? Učitelji smo, trpini smo in drugega nič. Primerjamo se lahko z netopirjem, ki mu ljudstvo pravi pol ptič — pol miš. Uradniki nismo, ker ti so gospodje z mastno plačo, duhovniki, častniki, trgovci i. t. d. tudi ne, nadedli so nam naslov „gospoda“, pa samo titel so nam dali, ker gospod se po pravici le oni lahko imenuje, ki ima kaj pod palcem. Obleženi smo radi gospodom primerno, ker nas je drugače sram tega imena, a v žepu in želodcu smo beračem v sorodu, ker z gospodi se ne moremo pajdašiti, v njihovi družini se mora vsak človek izkazati tudi v dejanju gospoda, zato ostajamo najrajši doma za pečjo in premišljujemo z bridkimi občutki in solzami v očeh svoje žalostno stanje, svoje prezirano in zavrženo življenje.

O naših šolskih zakonih bi lahko pisali jako veliko, celo knjigo samih nedostatkov in krivic, ali zadostuje za sedaj samo to, ker smo se namenili govoriti in pojasniti naše najbolj kričeče razmere, ki nam sekajo globoke rane v naše bolno srce.

Postavodajalec je uredil vnebovpijoče razmere pri našem delavstvu. Napravili so okrajne bolniške blagajnice, delavec in delodajalec morata prispevati mesečno vsotico v to blagajnico, za kar dobi delavec-trpin o času bolezni brezplačno zdravnika, zdravila in vrhutega še majhno denarno podporo na dan, da mu je mogoče živeti. V edinosti je moč; velika množina delavstva prispeva z majhnimi zneski toliko denarja v blagajnico, da se lahko prikrivajo vsi stroški. Iz spočetka se je upiralo tej novotariji naše delavstvo, ker je bilo nezaupno do te nove uredbe; ko pa je uvidelo kako blagodejno to vpliva o času bolezni in smrti, ni ga več delavca, ki bi bil nasproten bolniškim blagajnicam. Kaj pa za nas učitelje — ali se kdo zmeni za našo bolezen? Nihče se ne zmeni za nas! Kadar zbolimo mi, naše soproge ali otroci moramo plačati sami s svojimi bornimi dohodki zdravnika, zdravila in vse druge stroške. Le edino v slučaju naše smrti dobijo naše vdove odškodnino za pogrebne stroške, in to je vse! Hvalježni bi bili v sedanjih tužnih razmerah, ako bi nas uvrstili med delavstvo; plačevali bi radi mesečne prispevke za prepotrebno pomoč v bolezni. Ali nas niso hoteli uvrstiti med to kasto ljudi, češ, učitelji so gospodje, oni si bodo znali že sami pomagati o času bolezni. Med delavstvo nas nočejo uvrstiti, med gospode tudi ne. Smo torej neka kasta ali stan med gospodi in delavstvom, prezirani od teh in onih. Kaj

pomeni biti v bolezni brez zdravniške pomoči, o tem bi lahko mnogo govorili in povedali naši tovariši-sotrpini, po več ur oddaljeni od zdravnika na kmetih. Povedale bi to tudi prelite solze naših vdov in sirot, ki sedaj ginejo za lakotjo po umrlem soprogu, oziroma očetu-učitelju z majhno ali celo nobeno pokojnino. — Delavci smo na polju prosvete, a poznati nas nočejo ne kot delavce, še manj pa kot gospode uradnike. Delamo, trpimo in umiramo v največjem pomanjkanju, pozabljeni od vsega sveta. Res, krasni so ti občutki, blagodejno vpliva to na naš organizem — kaj ne?

Kdor hoče biti sprejet v naš slavni stan, mora biti čvrste postave, krepkega zdravja, dobrih oči in dobrega sluha, drugače ni sprejet na učiteljišče. Vsak učiteljiščenik mora prinesiti s seboj zdravniško izpričevalo, drugače ga ne sprejmejo k preizkušnji. Zakaj pa vse to! Ali zahtevajo tudi na drugih šolah to? Nikjer ne, samo pri nas mora biti tako urejeno, da dobimo čvrst in močen učiteljski naraščaj, da bodo mogli ti uspešno delovati v šoli, in da bodo sposobni vztrajnejše trpeti lakoto, bedo in pomanjkanje ob skopo odmerjeni plači. Postavodajalec je prekanjen mož, neverjetno, pa vendar resnično!

(Dalje.)

Ljudski shod v Gorici.

Javni ljudski shod, ki ga je priredilo v nedeljo, dne 9. m. m., predpoldne na Catterinijevem vrtu akad. ferijalno društvo „Adrija“, se je obnesel v vsakem oziru izvrstno. Bilo je navzočih gotovo nad 1500 oseb iz vseh slojev slovenskega ljudstva. Izmed dubovščine se je udeležil shoda samo pesnik Simon Gregorčič, kar slabo karakterizuje goriško klerikalno dubovščino. Bil je ta shod res lepa manifestacija našega ljudstva, borečega se za svoje pravice, ki so mu sicer na papirju zajamčene, a se mu v praksi odrekajo vedno in povsod, kakor da bi bili Slovenci res samo zato na svetu, da delamo tlako drugim narodom, ki nas izkoriščajo pri vsaki možni priliki za svoje sebične namene. Slovenci ne le da moramo biti hud boj proti svojim drugorodnim sosedom, zapostavljeni smo tudi pri vsaki priliki od onih činiteljev, ki so zato postavljeni, da čuvajo nad izvršbo obstoječih zakonov. Ti činitelji, ki so namreč vladni organi, ravnavajo z nami vedno tako, kakor da bi bili Slovenci brezpraven narod, za katere nimajo avstrijski zakoni nobenega pomena. Da tako ravnanje boli ter zbuja v čutečih mladih srcih ogorčenje, je popolnoma umljivo, kakor je tudi popolnoma umljivo, da dajo ta mlada srea duška svoji ogorčenosti na razne načine in pri raznih prilikah. Tako je priredila tudi naša akademična mladina, zbrana v akademičnem ferijalnem društvu „Adrija“ v nedeljo javen ljudski shod, da dá na njem duška svoji ogorčenosti ter da razodene širnim slojem našega ljudstva, kaka nebovpijoča krivica se godi slovenskemu narodu s tem, da se mu zapira pot do izobrazbe, ki je edina podlaga ne samo boljše bodočnosti, ampak ki je tudi prvi pogoj narodnega obstanka. Dočim se nudi drugim narodom naše države, posebno pa privilegiranim Nemcem in Italijanom, vsaka prilika, da spopolnijo svojo izobrazbo se kratijo Slovencem tudi najprimitivnejše pravice, in zdi se, da smo v očeh naše vlade le zato na svetu, da plačujemo davek ter da prelivamo kri, ko napade državo kak sovražnik.

Tega pa ne smemo več trpeti, ter je že skrajni čas, da nastopimo složno proti takemu postopanju ter da odločno zahtevamo pravic, ki nam gredo po prirodnem zakonu in pa